

Чернобай О. І.

здобувач кафедри АГПФЕБ Сумського державного університету

суддя Ковпаківського районного суду м. Суми

Поняття та класифікація форм адміністративно-юрисдикційної діяльності суду

Перш за все, на нашу думку, необхідно почати із нормотворчої діяльності Конституційного суду. У юридичній літературі досить поширеною є дискусія щодо віднесення правових актів Конституційного суду до нормотворчих. Наприклад, В.С. Венедіктов вважає, що хоча Конституційний Суд України не можна назвати правотворчим органом у чистому виді, оскільки він не створює нових правових норм, проте або перевіряє наявність на предмет їхньої конституційності, або дає їм офіційне тлумачення, однак рішення Конституційного Суду є остаточними, не підлягають оскарженню й обов'язкові для виконання на території України, що свідчить про нормативність і юридичну чинність його приписів» [1, с. 55-56; 2, с. 44].

Досить важливого значення набуває й позиція щодо можливості суду скасовувати правові норми та постановляти власні, адже це також можна вважати проявом нормотворчої діяльності суду. Скасування норм права є досить важливим процесом, адже суд уповноважений скасувати одну правову норму, а натомість постановити іншу, яка є вірною та відповідає законам України. Про скасування судом норм права висловився і О.Кіт, який зазначав, що сьогодні також і суди загальної юрисдикції створюють і скасовують норми права. Наприклад, постанови судів, які у порядку судового нормоконтролю, визнають такими, що не відповідають закону певні підзаконні нормативно-правові акти, скасовують їх. Постанова суду у такій справі після набрання законної сили зумовлює втрату чинності відповідного підзаконного нормативно-правового акту, або його частини, а також тих нормативно-правових актів, які базувались на акті, що його визнано незаконним [3, с. 269].

Наступним видом нормотворчої діяльності суду можна назвати акти, що мають інтерпретаційний характер, тобто ті, що видаються Верховним Судом

України та мають нормативний зміст. В. В. Лазарев так характеризує нормативність постанов Пленуму: «У постановах Пленуму Верховного Суду завжди містилися, містяться та не можуть не міститися правила поведінки загального характеру, що звернені якраз не до конкретного суду, а до всіх судових інстанцій та до невизначеного кола осіб у зв'язку з можливістю їх звернення до судових органів. Одноразове застосування норм права ніколи не вичерпує зміст керівного роз'яснення. Керівні роз'яснення (вказівки) Пленуму хоча й тимчасово, але заповнюють прогалини у законодавстві, вносять новий елемент до правового регулювання. Постанови відрізняються достатньою визначеністю та містять положення нормативного характеру, що мають юридичну силу» [4, с. 141]. Ми погоджуємося із думкою автора, щодо того, що постанови Пленуму Верховного суду України застосовуються до невизначеного кола осіб та застосовуються з метою заповнення прогалин у праві. Сьогодні, на жаль, у діяльності органів законодавчої влади виникає досить багато суттєвих проблем, однією і яких можна назвати неспроможність вчасно реагувати на заповнення прогалин у діяльності гілок влади у зв'язку із досить суттєвим розвитком суспільних відносин у всіх галузях суспільного життя. Постанови Пленуму Верховного суду України здатні на досить тривалий час, тобто до законодавчого врегулювання таких суспільних відносин забезпечити нормальну діяльність судів при вирішенні по суті подібних справ. Тобто у такій діяльності Верховного Суду також виражається процес нормотворення.

Іншою складовою правової форми діяльності суду є видання індивідуальних актів управління. Під індивідуальним актом управління розуміється конкретний державно владний припис, прийнятий компетентним публічним органом у результаті вирішення індивідуальної юридичної справи [5, с. 75]. У діяльності суду індивідуальними актами управління є акти, що видаються судом після розгляду справи судом по суті та стосуються окремої конкретно визначеної особи. Так, наприклад, суд має право винести постанову про адміністративне правопорушення у якій буде вказана конкретна особа та вид покарання, що на неї покладається тощо.

Наступною у діяльності загального суду можна назвати процесуальну форму. Процесуальна форма є нормативно встановленим порядком здійснення правосуддя, відпрацьованим на підставі узагальнення великого досвіду правозастосування. М.В. Горшиньов під процесуальною формою розуміє сукупність процедурних вимог, що пред'являються до дій учасників процесу і спрямовані на досягнення певного матеріально-правового результату. Іншими словами процесуальна форма являє собою юридичну конструкцію, втілюючи принципи найбільш доцільної процедури здійснення певних повноважень. Автор зазначає, що таке визначення підходить однаковою мірою для характеристики процесуальної діяльності всіх без виключення органів державної влади, а не тільки органів правосуддя, стосовно яких традиційно використовувалась категорія «процесуальна форма» [6, с. 12]. Зазначимо, що процесуальна форма являє собою певний процес здійснення відповідних послідовних дій учасниками такого процесу, які мають наслідком досягнення певного юридичного результату. Процесуальна форма, на нашу думку, має характеризуватися такими ознаками як: врегульованість нормами процесуального права; чіткість, послідовність прийняття рішень у відповідних категоріях справ; чітке коло осіб, що мають право на здійснення процесуальної діяльності; має системний характер.

Наступною формою адміністративно-юрисдикційної діяльності суду є організаційна форма. Організаційні форми адміністративно-юрисдикційної діяльності суду є допоміжними та не викликають настання юридичних наслідків. Організаційні форми спрямовані на удосконалення роботи суду та його посадових осіб, удосконалення роботи всього апарату суддів, полегшення реалізації правових форм діяльності суду. Організаційні дії можуть здійснюватися як усередині державного органу, так і поза ним [7, с. 81]. Організаційні дії у межах апарату суду пов'язані, перш за все, із розподілом службових обов'язків, підготовки та проведенням засідань, нарад, колегій, підготовка справ до судового розгляду, підготовка матеріалів, відповідної нормативно-правової бази для розгляду справи по суті, тощо. До

організаційної форми також відносять організацію та проведення службових нарад, семінарів, засідань; анкетування службовців і громадян з метою врахування громадської думки та коригування управлінської діяльності; надання практичної допомоги тощо. Таким чином, робимо висновок, що організаційна форма проявляється у вивченні, узагальненні і поширенні кращого досвіду, у навчанні виконавців, наданні практичної допомоги виконавцям на місцях, виробленні обґрунтованих рекомендацій і заходів із впровадження досягнень науки і техніки та інше. Вона здійснюються в процесі поточної управлінської діяльності та має допоміжне значення.

Особливої уваги потребує матеріально-технічна форма під якою у юридичній літературі розуміють форми діяльності, що мають допоміжний характер, сприяють процесу реалізації функцій і компетенції, забезпечуючи, обслуговуючи і фіксуючи заходи і дії органів публічної влади, їх підрозділів, посадових осіб. Вони зводяться до виконання операцій технічного, матеріального, інформаційного характеру (діловодство, збір і обробка інформації, звіти, прогнози, картотечна робота, побутове, технічне, інформаційне транспортне забезпечення тощо) [8, с.246]. Таким чином, матеріально-технічні норми є зовнішнім виразом різних операцій матеріально-технічного характеру, які використовуються для забезпечення діяльності органів публічної влади. Здійснюючи характеристику матеріально-технічної форми З.Р. Кісіль зазначає, що матеріально-технічні дії покликані забезпечити чітку і ефективну роботу суб'єктів управління. Вони полегшують процес управління, підвищують продуктивність і культуру управлінської праці. Під час ускладнення процесів, управління значення і обсяг матеріально-технічних дій постійно збільшується. Ця форма управлінської діяльності найбільше потребує оснащення оргтехнікою, механізації і автоматизації, комп'ютеризації [9, с. 374]. Досить часто матеріально-технічну форму порівнюють із здійсненням документообігу та веденням діловодства у державному органі. Матеріально-технічне забезпечення передбачає утримання в належному стані службових приміщень, проведення їх поточного та капітального ремонтів. До цієї форми

управлінської діяльності відносять придбання та ремонт меблів, обладнання, оргтехніки, виготовлення друкованої продукції, забезпечення працівників апарату канцелярським знаряддям: папером, зв'язком, транспортними засобами, квитками для виїзду у відрядження тощо.

Як висновок варто зазначити, що під формами адміністративно-юрисдикційної діяльності судового органу слід розуміти зовнішній вираз однорідних та послідовних дій суду та його окремих посадових осіб у процесі здійснення ними своєї діяльності, що виражається в процесі реалізації правових, організаційних, процесуальних та матеріально-технічних рамок.

Список використаної літератури:

1. Венедиктов В.С. Трудовое право Украины: учеб. / В.С. Венедиктов. – Х.: Консум, 2006. – 304 с.
2. Венедиктов В.С. Трудовое право Украины (Общая часть): учеб. / В.С. Венедиктов – Симферополь: ДОЛЯ, 2004. – 328 с.
3. Кіт О. Місце актів органів судової влади у системі джерел сучасного трудового права. / О.Кіт // Вісник Львів. ун-ту Серія юрид. наук. – 2011. – Вип. 54. – с. 267-273.
4. Общая теория права и государства : учеб. для студентов вузов, обучающихся по спец. «Юриспруденция» / В. С. Афанасьев, А. П. Герасимов, В. И. Гойман [и др.]; под ред. В. В. Лазарева. — 3 изд., перераб. и доп. — М.: Юристъ, 1999 — 517 с.
5. Адміністративне право України : [навчальний посібник] : [у 2-х томах] / [Галуцько В.В., Олефір В.І., Пихтін М.П. та ін] ; за заг. ред. В.В. Галуцька. — Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня» 2011. — Т. 1: Загальне адміністративне право. — 320 с.
6. Юридическая процессуальная форма: теория и практика / под ред. В.М. Горшенева . – М. – 1976. – 280 с.
7. Коваль Л. В. Адміністративне право: курс лекцій / Л. В. Коваль. – К. : Вентурі, 1996. – 208 с.

8. Анаманчук Г.В. Теория государственного управления. – М.: Омега – Л. – 2004. – 280 с.

9. Кісіль З. Р., Кісіль Р. В. Адміністративне право: навч. посіб. – 3-те вид. – К. Алерта ; ЦУЛ, 2011. – 696 с.

Чернобай О.І. Поняття та класифікація форм адміністративно-юрисдикційної діяльності суду / О.І. Чернобай // Дотримання прав людини: сучасний стан правового регулювання та перспективи його вдосконалення // матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Збірник наукових праць / – 5 березня 2014 р. – К.: НАВС, 2014. – С. 147-151.